

ἡμέραν ἀλλὰ διαρκεῖ ὅλας τὰς ἡμέρας τοῦ μηνός. . . Συλλογίσου πόση σκωρία μένει εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ μαθητοῦ ἀπὸ τὰ κερατῖα ἐκεῖνα, ὅταν τὸ παιδίον βλέπῃ καθ' ἡμέραν τὸν ἀσθεστον πόθον τοῦ διδασκάλου διὰ τὸ χροῖμα, ὅταν ἀπὸ τὰς περιποιήσεις ἢ ὑβρεῖς τοῦ διδασκάλου διὰ τὴν ἔγκαιρον ἢ μὴ ἔγκαιρον πληρωμὴν τοῦ ἐμβλαίνῃ ἢ φαρμακερὰ ἰδέα ὅτι ἡ μεγαλειτέρα δύναμις εἶνε τὸ χροῖμα· διότι ὁ διδάσκαλος κακομεταχειρίζεται τὸ παιδίον τὸ ὅποιον δὲν πληθύνει, καὶ τὸ θῶκει· τοῦτο τὸ γνωρίζει ὁ χωρικός καὶ ἂν δὲν ἔχη ἢ δὲν θέλῃ νὰ πληρωσῇ, τὸ ἀποσυρεῖ μόνος του· Εἰςέυρεις πὼς εἶνε εἰς τὰ περισσότερα μέρη τῆς Ἑλλάδος οἱ χωρικοί· τὰ προϊόντα των τὰ ἔχουν εἰς εἶδη χρῆμα πολὺ ὀλίγον περὶ ἀπὸ τὰς χεῖράς των· ὅταν πηγαίνου εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἰς τὸν δίσκον ῥίπτου ἐν μονόλεπτον, καὶ πολλάκις μὲ ὄλην τὴν εὐλάβειαν ὅπου ἔχουν, δὲν πηγαίνου, διὰ νὰ μὴ ἐξοδεύσου τὸ μονόλεπτον των· καὶ θὰ πληρώσου διδάκτρα σαράντα ἕως πενήντα λεπτὰ τὸν μῆνα καὶ περισσότερον, διὰ πρᾶγμα τὸ ὅποιον δὲν εἰξεύρου· ἀκόμη καλὰ καλὰ ἂν εἶνε ὠφέλιμον; Ἐγὼ . . . τί νὰ σοῦ εἰπῶ, τὸν καιρὸν ποῦ ἐδίδασκα, ὅταν ἤμου διωρισμένος εἰς πτωχοῦς δήμους, δὲν ἐξήτοῦσα διδάκτρα· ἐπροτιμοῦσα νὰ ζημιώνωμαι δέκα εἴκοσι δραχμὰς τὸν μῆνα, παρὰ νὰ γίνωμαι αἰτιος νὰ μένου ἀγράμματα τόσα παιδιὰ καὶ ἡ ἀλήθεια εἶνε, ὅτι ἅμα ἔλειπεν αὐτὴ ἡ ἀφορμὴ μου ἔστειλαν τὰ παιδιὰ των εἰς τὸ σχολεῖον.

— Ὡστε εἶσαι τῆς ἰδέας ὅτι ἂν καταργηθοῦν τὰ διδάκτρα θ' αὐξήσου οἱ μαθηταί;

— Βεβαίως.

Ὁ γέρον διδάσκαλος ἔμεινεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς σιωπῶν αἴφνης δὲ, ὡσεὶ εὐρενέον, ἀκαταμάχητον ἐπιχείρημα περὶ τῆς καταργήσεως τῶν διδάκτρων μ' ἔσταμάτησε καὶ πάλιν.

— Πὼς θὰ σοῦ ἐφαινότο, μοὶ εἶπεν εἰρωνικῶς, ἂν τὸ δασμολόγιον ἐφορολόγει τὰ τῆς πρώτης ἀνάγκης καὶ ἄφινεν ἀφορολόγητα τὰ εἶδη τῆς πολυτελείας; Καὶ ὅμως αὐτὸ συμβαίνει εἰς τὸ δασμολόγιον τῆς ἐκπαιδεύσεως· ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις, ὃ ἐπίουσιος ἄρτος τοῦ λαοῦ, ὃ προσωρισμένος δι' ὅλα τὰ στόματα, φορολογεῖται μὲ τὰ διδάκτρα, καὶ ἡ μέση ἐκπαίδευσις, ἡ ἄνωτέρα ἐκπαίδευσις δὲν φορολογοῦνται μὲ τίποτε. Πρέπει νὰ γείνη πραγματικῶς δωρεὰν ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις, προσεῖπεν ἐπαναλαβὸν τὸ βῆμα του ὅπως μίξν φορὰν ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ Ὁθωνος ἐδῶ, μοὶ εἶπε δεῖξας τὴν πλατεῖαν τῶν Στύλων τοῦ Ὀλυμπίου Διός, εἰς τὴν ὅποιαν εἶχομεν φθᾶση, διὰ νὰ φάγῃ καὶ πῆν δωρεὰν, ὁμοίως πρέπει νὰ προσκληθῇ διὰ τὴν τροφὴν τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας, ὅλος ὁ Ἑλληνικός λαὸς ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα:

« Ἐλάτε, καθίσατε, ἡ τράπεζα εἶνε δι' ὅλους στρωμένη· σὰς φιλεῖει ἡ Πατρίς ».

— Ἀλλὰ τότε τί θὰ γείνου οἱ δυστυχεῖς δημοδιδάσκαλοι; εἶπον· μόλις μετὰ τόσα βάσανα θ' αὐξήθῃ ὁ μισθὸς των ἀπὸ πρώτης Ἰανουαρίου· θὰ εἶνε πολὺ σκληρὸν παιγνίδι ὅτι τοῖς δίδεται εἰς τὴν μίαν τσέπην νὰ τῆς ἀφαιρηθῇ ἀπὸ τὴν ἄλλην.

— Διόλου δὲν ἐννοῶ νὰ τὰ χάσου οἱ δημοδιδάσκαλοι τὰ διδάκτρα· ἐννοῶ νὰ τὰ πληρῶν τὰ δημόσιον.

Καὶ ἐπειδὴ μὲ εἶδεν ἀμφιβάλλοντα περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς ἰδέας του:

— Ὅθ σοῦ ἀποδείξω, μοὶ εἶπε, ὅτι εἶνε πολὺ εὐκολώτερον ἀφ' ὅτι νομίζεις.

Καὶ ἔνευσε νὰ καθήσωμεν πλησίον ἐνὸς τραπέζιου τοῦ παρὰ τοὺς Στύλους καφερείου· ἐξήγαγε δ' ἐκ τοῦ θυλακίου του τεμάχιον χαρτίου καὶ μολυβδοκόνδυλον καὶ ἤρχισεν ὑπολογίζων:

— Κατὰ τὸν νόμον κάθε παιδί πρέπει νὰ πληρῶν 10—50 λεπτὰ τὸν μῆνα· ἂν ἀφαιρέσωμεν τὰ ἐνδεῆ τὰ ὅποια ὑπολογίζονται εἰς 25 τοῖς $\frac{1}{10}$, μένου 75, τὰ ὅποια πληθύνου κατὰ μέσον ὄρον 30 λεπτὰ τὸ καθέν, ὥστε ἑκατὸν μαθηταὶ πληρῶν διδάκτρα τὸν μῆνα 22,50 καὶ τὸ ἔτος 270 δρ. Οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριά των δημοτικῶν σχολείων εἶνε ἐν ὄλῳ 90,000 περίπου, ὥστε πληρῶν διδάκτρα 243,000, τὰ ὅποια διανεμόμενα εἰς τοὺς ἐν ὑπηρεσίᾳ 1,350 περίπου διδασκάλους καὶ τῶν δύο φύλων ἀναλογούσιν εἰς ἑκάστον 180 δρ. δηλ. 15 δρχ. τὸν μῆνα. Λοιπὸν, ἂν τὸ Δημόσιον εἰς τὸν μισθὸν τῶν δημοδιδασκάλων προσθέσῃ 15—20 δρ. τὸν μῆνα, καὶ αὐταὶ μάλιστα λογισθῶσι συντάξμα, οἱ πλείστοι τῶν διδασκάλων μὲ χαρὰν θὰ δεχθῶν αὐτὴν τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὴν ἐπαιτείαν, τὸ δὲ ἔθνος μὲ δαπάνην μόνον 250 χιλ. δραχμῶν τὸ ἔτος, ἐλευθερώει τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν ἀπὸ φοβερὸν ἐπιπέδον.

— Καὶ ἐλπίζεις ὅτι θὰ γείνη αὐτό;

Ὁ γέρον διδάσκαλος ἔκυψε πρὸς με, καὶ ἐμπιστευτικῶς:

— Ὅθ γείνη, μοὶ εἶπεν ἔμαθα ἀπὸ θετικὴν πηγὴν ὅτι καὶ ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας καὶ ὁ τμηματάρχης τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως τὸ ἔχουν μελετήσῃ πρὸ πολλοῦ τὸ πρᾶγμα· θὰ τὸ κάμου διότι μεταξύ τῶν ἄλλων τὰ ὅποια ἔκαμαν καὶ θὰ κάμου, αὐτὸ ἂν ἀφεθῇ, θ' ἀποτελέσῃ χάσμα· θὰ τὸ κάμου. Ἐγὼ πεποιθήσιν.

Τὰς τελευταίας δὲ ταύτας λέξεις εἶπεν ἀργὰ ἀργὰ ὡς ἄνθρωπος ὅστις ἐν τῇ μακρᾷ τοῦ βίου του πείρᾳ συνεθίξῃ νὰ ζυγίξῃ καὶ ἐκτιμᾷ ἐπακριβῶς τοὺς χαρακτῆρας.

Διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ ἔθνους δαπανᾷ ὀλοκλήρον τὸ ἔθνος· πρέπει λοιπὸν ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὸ ν' ἀπολαμβάνωσι τοὺς καρπούς τῆς ἐκπαιδεύσεως. (Μιραμπώ).